

**COMPATIBILITATEA DINTRE ACȚIUNEA PENALĂ
ȘI ACȚIUNEA CIVILĂ EXERCITATĂ
ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL ÎMPOTRIVA
INCULPATULUI TRIMIS ÎN JUDECATĂ
PENTRU SĂVÂRȘIREA INFRAȚIUNII DE UZ DE FALS.
NOTĂ CRITICĂ A DECIZIEI NR. 229/A PRONUNȚATE
DE CURTEA DE APEL TIMIȘOARA.
ANALIZĂ A JURISPRUDENȚEI OBLIGATORII INCIDENTE**

Av. Ioan VASILICĂ

Abstract

This analysis wants to focus on the controversial matter of the admissibility of a civil action in a criminal case when the trial is about an offence marked by the lack of materiality in the immediate result, more specifically the use of forgery. Also, the paper presents and analyses the compulsory jurisprudence of the High Court of Cassation and Justice in the matter of the connection between criminal and civil action exercised in the criminal trial as presented in the Decision no. 229/A of the Court of Appeal Timisoara in which the civil action was rejected as inadmissible.

Keywords: *criminal action, civil action, crime of danger, compulsory jurisprudence, inadmissibility.*

Potrivit dispozițiilor regăsite în conținutul normativ al art. 19 alin. 1 din Codul de procedură penală, *Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.*

Tot astfel, potrivit alineatului 5 din cadrul aceluiași articol, *Repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile.*

Instanța observă totuși că infracțiunea pentru care s-a stabilit o pedeapsă în sarcina inculpatului D, respectiv uzul de fals prevăzut de art. 323 din Codul penal, este o infracțiune de pericol și nu de rezultat, infracțiunea producându-se în momentul creării stării de pericol, respectiv a periclitării relațiilor sociale ocrotite de legea penală prin folosirea înscrisului fals, fapta putând fi considerată doar ca o

cauză favorizantă în producerea unui prejudiciu, dar nici într-un caz nu poate fi apreciat că prin săvârșirea infracțiunii să se producă vreun prejudiciu material sau moral.

Curtea reține faptul că ar exista posibilitatea antrenării răspunderii civile delictuale a persoanei în cauză doar în acele situații în care aceasta ar fi fost trimisă în judecată și pentru săvârșirea unor infracțiuni de rezultat, cum ar fi înșelăciunea.

În practica judiciară s-a statuat în mod constant că nu este admisibilă exercitarea acțiunii civile alături de acțiunea penală în cazul în care inculpatul a fost pedepsit pentru săvârșirea unor infracțiuni de pericol, acțiunea civilă fiind considerată inadmisibilă, aceasta concluzie desprinzându-se atât din conținutul Decizie de îndrumare nr. 1 din 1968 a Plenului fostului Tribunal Suprem, cât și din cele statuate de Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 29/2008 și Decizia nr. 43/2008, ambele pronunțate de Secțiile Unite întrunite în vederea examinării recursului în interesul legii. - **Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, Decizia penală nr. 229/A pronunțată în data de 07 martie 2019**

Analizând cu notă critică și parțial aprobativă Decizia nr. 229/A pronunțată în data de 07 martie 2019 de Secția penală a Curții de Apel Timișoara, prezentul comentariu își propune să aducă în prim plan o chestiune foarte controversată existentă în materia procesuală penală, respectiv cea a admisibilității acțiunii civile alăturate celei penale în cazul în care aceasta din urmă vizează săvârșirea unei infracțiuni caracterizate prin nematerialitatea urmării imediate, respectiv infracțiunea de uz de fals.

Deopotrivă, compatibilitatea funcțională dintre infracțiunile de pericol, cu particularitatea pe care o comportă urmarea lor imediată, și posibilitatea ca săvârșirea acestora să genereze în dauna persoanei vătămate prejudicii materiale și morale, chintesență a comentariului, va fi analizată prin prisma celor statuate de către Înalta Curte de Casație și Justiție în hotărârile ce constituie jurisprudență obligatorie incidentă în materie, jurisprudență care, astfel cum vom arăta, deși avea rolul de a indica o linie unică pentru instanțele de judecată, permite în continuare, dată fiindu-i lipsa preciziei termenilor folosiți și a rigorii argumentative, interpretări diferite pentru instanțele naționale.

1. Scurt rezumat al situației de fapt reținute cu autoritate de lucru judecat

La data de 31 martie 2012, în timp ce se afla la punctul de lucru din Franța al societății E SRL, persoana vătămată A, având calitatea de angajată a acesteia, a suferit un accident de muncă, fiind necesar ca în vederea ameliorării stării sale de sănătate să fie transportată de urgență la spital.

Astfel cum rezultă din contractul de muncă și din actul adițional încheiate de societatea E SRL cu persoana vătămată A, aceasta din urmă a fost angajată a

societății pentru o perioadă determinată, respectiv din data de 28 februarie 2012 până la data de 26 mai 2012.

În încercarea de a acredita faptul că la momentul producerii accidentului de muncă persoana vătămată A nu mai avea calitatea de angajat, inculpatul D, administrator al societății angajatoare, a prezentat Inspectoratului Teritorial de Muncă un înscris datat 31 martie 2012 ce încorporează manifestarea de voință a persoanei vătămate în sensul încetării raporturilor de muncă.

Așa fiind, ca rezultat al activității infracționale săvârșite de către numitul D, contractul de muncă al persoanei vătămate A a fost considerat ca fiind încetat la data de 31 martie 2012, aspect confirmat prin adresa nr. 7675/18.05.2012 a Inspectoratului Teritorial de Muncă.

Urmare a sesizării formulate de către persoana vătămată, prin rezoluția din data de 22 octombrie 2013 s-a dispus începerea urmăririi penale față de suspectul D pentru infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzută de art. 290 din Cod penal 1969 constând în aceea că a completat în fals cererea de încetare a relațiilor de muncă și că a atribuit-o, urmărind producerea efectelor juridice specifice, persoanei vătămate A.

Prin ordonanța organului de cercetare penală din data de 08 aprilie 2014, urmare a concluziilor raportului de constatare criminalistică, s-a dispus schimbarea de încadrare juridică a faptei pentru care se efectua urmărirea penală față de suspectul D, din infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzută de art. 290 din Cod penal 1969 în infracțiunea de uz de fals, prevăzută de art. 323 din Codul penal, ulterior, procurorul emițând și actul de inculpare față de acesta.

Se cuvine a fi precizat și faptul că din raportul de constatare criminalistică solicitat și dispus în cauza a rezultat că data înscrisă pe cererea de încetare a contractului de muncă nu a fost executată de persoana vătămată sau de inculpat, această realitate fiind determinantă în stabilirea infracțiunii imputate inculpatului D, respectiv *uzul de fals*.

La terminarea urmăririi penale soluția agreată a fost una de clasare a cauzei, aceasta menținându-se și în urma exercitării controlului procurorului ierarhic superior efectuat ca urmare a formulării plângerii împotriva soluției procurorului de caz.

Continuând exercitarea drepturilor specifice poziției sale procesuale, în încercarea de a demonstra modul defectuos în care a avut loc administrarea probelor, dar mai cu seamă caracterul incomplet al urmăririi penale și inaptitudinea probatoriului administrat de a fundamenta o soluție dintre cele prevăzute în conținutul normativ al art. 327 din Codul de procedură penală, persoana vătămată A a formulat, în termen legal, plângere la judecătorul de cameră preliminară.

Prin Încheierea nr. 1990 pronunțată în data de 13 aprilie 2018, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Judecătoriei Timișoara a admis plângerea formulată, a desființat ordonanța de clasare, a constatat legalitatea administrării probelor

și a efectuării urmăririi penale, și a dispus începerea judecății față de inculpatul D pentru săvârșirea infracțiunii de uz de fals.

Prin Sentința penală nr. 6347 pronunțată în sedința publică din data de 19 decembrie 2018, Judecătoria Timișoara, ca instanță de fond ce a reținut cauza spre judecare în urma admiterii plângerii formulate împotriva ordonanței de clasare, a stabilit în sarcina inculpatului D pedeapsa de 5 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de uz de fals, sancțiune a cărei aplicare a fost amânată pentru un termen de supraveghere de 2 ani.

În ceea ce privește latura civilă, instanța apreciind ca admisibilă cererea de constituire ca parte civilă a persoanei vătămate A, în temeiul dispozițiilor art. 397 alin. 1 din Codul de procedură penală, coroborat cu cele ale art. 19 și ale art. 25 din același Cod, a obligat inculpatul la plata către partea civilă a sumei de 1560,77 lei cu titlu de cheltuieli de corespondență, transport și traduceri, a sumei de 199,15 euro (echivalent în lei la data plății) reprezentând contravaloarea indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă și a sumei de 1500 euro (echivalent în lei la data plății) reprezentând daune morale.

Argumentul principal oferit de instanță în temeiul căruia a găsit de cuviință să acorde atât daune morale, cât și materiale, a fost, în esență, acela că orice fapta prejudiciabilă dă dreptul la dezdăunare, condițiile răspunderii civile fiind îndeplinite atât în privința prejudiciului material generat de incapacitatea temporară de munca consecutivă săvârșirii infracțiunii de uz de fals, cât și în privința prejudiciului moral concretizat în oprirea intempestivă și involuntară a raporturilor de muncă.

În opinia noastră, soluția oferită laturii civile și implicit admiterea pretențiilor civile sub ambele forme în care acestea se pot obiectiva, evidențiază atât o greșită înțelegere a funcționalității pe care o are constituirea de parte civilă în cadrul procesului penal, cât și o necunoaștere a jurisprudenței obligatorii a Înaltei Curți de Casație și Justiție incidente în materia admisibilității acțiunii civile atașate celei penale în cauze în care inculpatul este trimis în judecată pentru infracțiuni de pericol, fie el concret ori abstract.

Împotriva acestei soluții a fost formulată calea de atac a apelului, atât de Ministerul Public, cât și de inculpatul D, Curtea de Apel Timișoara schimbând în tot soluția dată de prima instanță laturii civile, socotind că acțiunea civilă este inadmisibilă atât în privința daunelor morale, cât și în privința celor materiale, în temeiul dezlegărilor oferite de către Plenul fostului Tribunal Suprem și de către Înalta Curte de Casație și Justiție, dezlegări care se impun cu valoare normativă.

Așa fiind, se poate observa că în timp ce prima instanță de judecată a admis acțiunea civilă formulată și a dispus acordarea atât a daunelor morale, cât și a celor materiale, Curtea de Apel Timișoara, soluționând apelul formulat împotriva celor statuate prin Sentința Judecătorei Timișoara, a pronunțat o soluție diametral opusă în sensul respingerii acțiunii civile ca inadmisibilă.

2. Cadrul normativ ce permite coexistența acțiunii penale și a acțiunii civile. Statuări jurisprudențiale obligatorii

Înainte de a proceda la evidențierea acelor aspecte care din punctul nostru de vedere reprezintă situații de greșită interpretare a jurisprudenței obligatorii, apreciem că se impun unele precizări teoretice care vor face mai facilă înțelegerea problematicii de drept supuse discuției.

După cum se arată în conținutul art. 19 din Codul de procedură penală, intitulat *Obiectul și exercitarea acțiunii civile, Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect¹ tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.*

Așadar, legiuitorul a permis ca eventualele consecințe ale săvârșirii faptei prevăzute de legea penală, prejudiciabile pentru subiectiv pasiv sau celelalte persoane vătămate, să poate fi învederate, sub forma constituirii de parte civilă, judecătorului ce trebuie să se pronunțe asupra acțiunii penale, și în urma examenului asupra admisibilității și temeiniciei, cel în fața căruia a fost exprimată pretenția să dispună asupra acesteia, astfel cum o arată dispozițiile procedurale².

Tot astfel, trebuie precizat că realizarea în cadrul procedurilor penale a dreptului constând în repararea prejudiciului generat de săvârșirea faptei prevăzute de legea penală reprezintă doar o opțiune pentru persoana vătămată, aceasta din urmă având posibilitatea să introducă o acțiune la instanța civilă în vederea realizării aceluiași pretenții, bineînțeles cu respectarea rigorilor instituite de dispozițiile art. 27 din legea procesuală penală.

Având în vedere această posibilitate oferită de legiuitor, un examen analitic al jurisprudenței evidențiază că sunt rare cazurile în care persoana vătămată nu optează pentru solicitarea în cadrul procesului penal a pretențiilor civile pe care ea le apreciază ca izvorând din fapta prevăzută de legea penală.

Rațiunea acestei opțiuni constă, după aprecierea noastră, tocmai în avantajele pe care le comportă valorificarea dreptului privind constituirea de parte civilă în cadrul procesului penal, respectiv folosirea în mod mai eficient a probelor administrate în vederea soluționării acțiunii penale și pentru soluționarea acțiunii civile, precum și, în cazul pretențiilor solicitate pentru repararea unui prejudiciu moral, faptul că judecătorul ce soluționează acțiunea penală poate comensura mult mai echitabil întinderea vătămării morale, el fiind mai aproape de faptul generator al acesteia, de infracțiunea săvârșită, decât judecătorul de la instanța civilă.

¹ Din punctul nostru de vedere, acțiunea civilă are ca scop, iar nu ca obiect, *tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.*

² Conform dispozițiilor art. 397 din Codul de procedură penală, *Instanța se pronunță prin aceeași hotărâre și asupra acțiunii civile.*

Deși cele două instituții juridice, acțiunea penală și acțiunea civilă exercitabilă în procesul penal, au constituit obiectul a numeroase analize, atât de natură jurisprudențială, cât și doctrinară³, considerăm că în privința situației particulare ce vizează chestiunea compatibilității lor în cazul în care infracțiunea săvârșită este una a cărei urmare imediată produce doar o stare de pericol⁴, relevante sunt cele statuate prin *Decizia nr. 1/1968 de către Plenul fostului Tribunal Suprem*, prin *Decizia nr. 29/2008⁵ pronunțată de către Înalta Curte de Casație și Justiție ca urmare a admiterii recursului în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău și de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție*, prin *Decizia nr. 43/2008⁶ pronunțată de către Înalta Curte de Casație și Justiție ca urmare a admiterii recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție*, precum și prin *Decizia nr. 16/2015⁷ pronunțată de către Înalta Curte de Casație și Justiție în completul compus pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală*.

În cele ce urmează vom prezenta succint care este conținutul acestor decizii, cu mențiunea că în cazul Decizie nr. 16/2015 atenția acordată va fi una deosebită tocmai datorită importanței pe care o prezintă, importanță antrenată de modalitatea în care sunt interpretate statuările din cuprinsul celorlalte trei.

i) Prin Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 1 din 14 martie 1968, s-a statuat că infracțiunile de pericol nu sunt cauzatoare de prejudicii prin ele însele și, ca atare, în cazul unor asemenea infracțiuni, instanța investită cu judecarea acțiunii penale nu este competentă să soluționeze și acțiunea civilă alăturată celei penale.

S-a mai arătat că, atunci când persoana care, conducând pe drumurile publice un autovehicul, fără a avea permis de conducere, săvârșește și alte acte comisive sau omisive, producând pagube materiale prin degradarea sau distrugerea bunurilor din culpă, poate fi obligată de către instanța penală la plata despăgubirilor civile pentru repararea daunelor numai dacă acele fapte, distincte de infracțiunea de conducere pe drumurile publice a unui autovehicul fără permis de conducere, cad sub prevederile legii penale și făptuitorul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea lor.

³ Pentru o analiză amplă a raporturilor în care se află acțiunea civilă exercitată în procesul penal și acțiunea penală, a se vedea Udriou Mihail, *Prolegomene la acțiunea civilă exercitată în procesul penal*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 4/2018.

⁴ Infracțiunile de pericol se caracterizează și se disting totodată de cele de rezultat, prin lipsa materialității săvârșirii acțiunii sau inacțiunii ce constituie *verbum regens* al infracțiunii. În sensul celor arătate, dar și pentru sublinierea particularităților pe care le are fiecare dintre aceste infracțiuni, a se vedea Streteanu Florin, Daniel Nițu, *Drept penal. Partea Generală*, Vol. II, Ed. Universul Juridic, 2018, p. 188.

⁵ Publicată în *Monitorul Oficial, Partea I* nr. 230 din 08 aprilie 2009.

⁶ Publicată în *Monitorul Oficial, Partea I* nr. 372 din 03 iunie 2009.

⁷ Publicată în *Monitorul Oficial, Partea I* nr. 490 din 03 iulie 2015.

În ceea ce privește soluția oferită prin această statuare, trebuie arătat că exprimarea este una clară, în sensul incompatibilității dintre o infracțiune de pericol și constituirea de parte civilă, atât sub aspectul daunelor morale, cât și sub aspectul daunelor materiale.

ii) Prin **Decizia nr. 29 din 2 iunie 2008, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 230 din 8 aprilie 2009**, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite a stabilit, cu titlu obligatoriu pentru instanțe, în interpretarea dispozițiilor art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, astfel cum a fost aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2006, faptul că: *Instanța investită cu judecarea acțiunii penale în cazul infracțiunii de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană fără a poseda permis de conducere nu va soluționa și acțiunea civilă exercitată de proprietarul sau deținătorul autoturismului avariat sau distrus în timpul săvârșirii infracțiunii rutiere.*⁸

În considerentele deciziei sus-menționate s-a arătat, în esență, faptul că, *Așa cum s-a stabilit de Secțiunile Unite prin Decizia nr. 1 din 23 februarie 2004, acțiunea civilă poate fi alăturată celei penale numai atunci când fapta de conducere culpabilă pe drumurile publice întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni de rezultat, ce a generat efecte complexe, determinând prejudicii multiple, cum ar fi în cazul producerii decesului victimei sau al vătămării integrității sale corporale.*

Când însă acțiunea penală privește infracțiunea de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană care nu posedă permis de conducere [prevăzută la art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, astfel cum a fost aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2006], nu mai există teme pentru exercitarea acțiunii civile alături de cea penală. Din moment ce, în raport cu prevederile art. 14 alin. 1 și 2 din Codul de procedură penală, acțiunea civilă ce poate fi alăturată celei penale are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, răspundere care, în conformitate cu dispozițiile art. 998 și 999 din Codul civil, nu poate fi antrenată decât dacă fapta a cauzat altuia prejudiciu, se impune ca numai o atare faptă să poată constitui teme pentru alăturarea acțiunii civile celei penale. Or, câtă vreme sesizarea instanței penale este făcută doar cu judecarea infracțiunii de conducere pe drumurile publice de către o persoană care nu posedă permis de conducere, infracțiune care

⁸ Considerăm că pentru a înlătura orice dubiu cu privire la întinderea inadmisibilității acțiunii civile alăturate celei penale, exprimarea ar fi trebuit să fie una fără echivoc, în sensul că, *Instanța investită cu judecarea acțiunii penale în cazul infracțiunii de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană fără a poseda permis de conducere nu va soluționa și acțiunea civilă exercitată de proprietarul sau deținătorul autoturismului avariat sau distrus în timpul săvârșirii infracțiunii rutiere, care pretinde daune materiale izvorâte din săvârșirea faptei. După cum se poate observa din analiza acestei hotărâri care se impune întocmai ca legea, dispozitivul limitează întru totul constituirea de parte civilă, pe când considerentele exclud doar daunele materiale.*

prin natura ei nu este generatoare de prejudiciu, persoana vătămată prin efectele altor acte ale inculpatului, comise cu aceeași ocazie, nu este îndreptățită să se constituie parte civilă în cauza respectivă și să alăture acțiunea sa civilă celei penale.

După cum se poate observa, această Decizie⁹ evidențiază și o schimbare jurisprudențială¹⁰ prin raportare la Decizia nr. 1/1968, având în vedere că, deși nu se prevede expres, Înalta Curte de Casație și Justiție exclude coexistența acțiunii penale și a acțiunii civile doar în privința daunelor materiale, iar nu *de plano*, atât sub aspect material, cât și sub aspect moral, cum o făcea mai vechea jurisprudență.

iii) Prin Decizia nr. 43 din 13 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 3 iunie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite a stabilit, în mod obligatoriu pentru instanțe, faptul că „instanța penală investită cu judecarea infracțiunilor prevăzute de art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, cu modificările și completările ulterioare, nu va soluționa acțiunea civilă alăturată acțiunii penale, urmând a pronunța respingerea ca inadmisibilă a acțiunii civile”.¹¹

S-a reținut că infracțiunile reglementate în Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, denumite în doctrină ca formale, sunt periculoase pentru circuitul civil *lato sensu*. Existența lor nu necesită producerea unor consecințe patrimoniale, deoarece protejează numai relațiile sociale referitoare la operațiunile cu cecuri în vederea asigurării credibilității acestor instrumente de plată, cu rol deosebit în relațiile comerciale. În cazul săvârșirii unor astfel de fapte, subiectul pasiv este instituția bancară a cărei credibilitate a fost periclitată prin acțiunea de emiterie a cecului fără respectarea condițiilor legale, iar nu beneficiarul cecului emis cu încălcarea dispozițiilor legale.

⁹ Ca de altfel și Decizia nr. 43/2008 pronunțată de către Înalta Curte de Casație și Justiție urmare a admiterii recursului promovat.

¹⁰ În sensul că Decizia nr. 1/1968 a Plenului fostului Tribunal Suprem institua imposibilitatea ca judecătorul investit cu judecarea acțiunii penale să judece și acțiunea civilă, indiferent de tipul daunelor, materiale sau morale, iar prin Decizia nr. 29/2008 s-a statuat incompatibilitatea dintre infracțiunile de pericol și daunele materiale (fără a le exclude *de plano* pe cele morale), a se vedea, de pildă, Decizia nr. 263/2018 din 20 februarie 2018 a Curții de Apel București, Decizia penală nr. 36/A din 28 ianuarie 2016 a Curții de Apel Târgu Mureș.

¹¹ La fel ca și în cazul Deciziei nr. 29/2008, considerăm ca pentru a înlătura orice dubiu cu privire la întinderea inadmisibilității acțiunii civile alăturate celei penale, exprimarea ar fi trebuit să fie una fără echivoc, în sensul ca *instanța penală investită cu judecarea infracțiunilor prevăzute de art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, cu modificările și completările ulterioare, nu va soluționa acțiunea civilă alăturată acțiunii penale, urmând a pronunța respingerea ca inadmisibilă a acțiunii civile prin care au fost solicitate daune materiale*. După cum se poate observa din analiza acestei hotărâri care se impune întocmai ca legea, dispozitivul limitează întru totul constituirea de parte civilă, pe când considerentele exclud doar daunele materiale.

Ca urmare, infracțiunile prevăzute în art. 84 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, sunt infracțiuni de pericol, iar scopul acestei incriminări este acela de a determina emiterea corectă a cecurilor, iar nu acoperirea vreunei pagube materiale. Este firesc, deci, ca în asemenea cauze, pentru acoperirea prejudiciului suferit, creditorii să aibă la dispoziție numai acțiunea civilă separată, izvoarăta din contract, iar nu și acțiunea civilă întemeiată pe răspunderea delictuală, care poate fi alăturată celei penale.

În acest context, instrumentul juridic ce ar fi trebuit să unifice practica prin indicarea legalei viziuni asupra problematicii în discuție, s-a dovedit a fi în realitate un adevărat izvor de interpretări, ajungându-se ca pe lângă soluțiile bazate fie doar pe considerentele Deciziilor¹², fie doar pe dispozitivul acestora¹³ sau chiar pe prevalența celor statuate în dispozitiv față de cele reținute în considerente¹⁴, să se nască și interpretări defectuoase precum cea potrivit căreia Deciziile nu sunt aplicabile din cauza caracterului lor echivoc.

Mai mult, din cauza lipsei rigorii argumentative și din cauza faptului că, în explicitarea teoretică a particularităților pe care le are o infracțiune de pericol, Deciziile creau raționamente ce permiteau concluzia că nicio infracțiune de pericol nu este compatibilă cu vătămarile morale sau materiale din cauza specificității urmării lor imediate, s-a ajuns ca practica să extrapoleze¹⁵ cele statuate cu privire la infracțiunile vizate de Deciziile nr. 1/1968, nr. 29/2008 și nr. 43/2008, respectiv infracțiunile regăsite în art. 36 și 37 din Decretul nr. 328/1966 privind circulația pe drumurile publice, în art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare și în art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, și în privința altor infracțiuni de pericol¹⁶.

¹² Potrivit hotărârilor în care s-a apreciat astfel, s-au acordat daune morale, cele materiale fiind respinse ca inadmisibile.

¹³ În cazul acestei viziuni, acțiunea civilă a fost în integralitate respinsă ca inadmisibilă.

¹⁴ În practică s-a reținut și că ar fi mai importante concluziile raționamentului juridic (dispozitivul) decât fundamentul lor sau puterea argumentativă a considerentelor decizorii.

¹⁵ Apreciem că prin aceste Decizii nu a fost dată o rezolvare de principiu pentru oricare dintre infracțiunile caracterizate ca fiind de pericol, ci s-au oferit soluții punctuale, în raport cu anumite infracțiuni. În același sens, al limitării efectelor Deciziilor doar la infracțiunile indicate în sesizările adresate instanței supreme sunt și Concluziile formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție în cauza nr. 1062/1/2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție având următorul obiect: „Admisibilitatea acțiunii civile, având ca obiect obligarea la plata de daune morale și materiale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată”.

¹⁶ Prin Sentința nr. 205/2019 pronunțată de către Judecătoria Sighetu Marmăției la data de 19 martie 2019, acțiunea civilă a fost respinsă cu motivarea că „Infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată este o infracțiune de pericol, iar scopul acestei incriminări este acela de a apăra acele relații sociale a căror formare și desfășurare normală și a căror dezvoltare depind de încrederea publică acordată înscrisurilor sub semnătură privată, iar nu acela de acoperire a vreunei pagube materiale sau morale. Pentru

iv) Prin **Decizia nr. 16/2015 Înalta Curte de Casație și Justiție în completul compus pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală** a dispus respingerea, ca inadmisibilă a sesizării formulate de Curtea de Apel Timișoara - Secția penală în Dosarul nr. 2.834/325/2014, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept dacă: *„Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată.”*

După cum se poate observa din chiar conținutul acestei decizii, astfel cum evidențiază și judecătorul raportor, **instanțele de la care s-a colectat jurisprudență aveau opinii contrare cu privire la interpretarea Deciziilor nr. 1/1968, nr. 29/2008 și nr. 43/2008**, atât sub aspectul întinderii inadmisibilității acțiunii civile, cât și, după cum am arătat, sub aspectul posibilității aplicării celor statuate în cuprinsul lor tuturor infracțiunilor de pericol.

Deși jurisprudența era neunitară și o intervenție din partea Înaltei Curți de Casație și Justiție ar fi fost chiar necesară, Completul compus pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a respins solicitarea motivând, în esență, că *problema de drept suspusă dezbaterii a fost clarificată prin Decizia de îndrumare nr. 1/1968 a Tribunalului Suprem și prin deciziile pronunțate în recurs în interesul legii nr. 29/2008 și nr. 43/2008 și, că, oricum dispozițiile legale sunt clare și nu au generat practică neunitară.*

Dincolo de faptul că problematica discutată, contrar poziției instanței supreme, a produs și produce în continuare practică neunitară și chiar divergentă, nu se poate ști care este motivul pentru care însăși Înalta Curte de Casație și Justiție, instanță cu privire la care se poate prezuma întemeiat că își cunoaște practica obligatorie, a apreciat că Deciziile anterior pronunțate, referitoare la anumite infracțiuni de pericol, s-ar aplica tuturor infracțiunilor de pericol¹⁷.

În ceea ce privește condițiile cerute de lege pentru admiterea sesizării formulate, arătam că instanța care a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție este Curtea de Apel Timișoara - Secția penală, investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță - apel, cauza se afla în cursul judecății, existând o chestiune de drept de a cărei lămurire depindea soluționarea pe fond a acestei cauze, dependența concretizându-se în împrejurarea că soluționarea apelului părților civile era indisolubil

acoperirea pretinsului prejudiciu moral și material suferit, partea civilă are la dispoziție acțiunea civilă separată, în fața instanței civile, iar nu și acțiunea civilă întemeiată pe răspunderea delictuală, care poate fi alăturată celei penale.”

¹⁷ Pentru o practică în care se continuă acordarea daunelor morale și materiale în cazul infracțiunilor de pericol, a se vedea Sentința penală nr. 612 pronunțată în ședința publică din 14 iunie 2019 de către Judecătoria Avrig.

legată de hotărârea prealabilă prin care s-ar fi rezolvat de principiu chestiunea de drept.

Cât privește condiția nestatuării anterioare asupra chestiunii de drept printr-un recurs în interesul legii, considerăm, **în dezacord** cu cele statuate de Înalta Curte de Casație și Justiție, că și aceasta este îndeplinită, întrucât admisibilitatea acțiunii civile a fost analizată din perspectiva altor infracțiuni, respectiv art. 36 și 37 din Decretul nr. 328/1966 privind circulația pe drumurile publice, art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare și art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, altele decât cea de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

Prin urmare, **prin aceste Decizii nu a fost dată o rezolvare de principiu pentru oricare dintre infracțiunile caracterizate ca fiind de pericol**, ci s-au oferit soluții punctuale, în raport cu anumite infracțiuni.

Întrucât niciuna dintre aceste infracțiuni nu face obiectul cauzei în care s-a formulat sesizarea, Deciziile menționate nu sunt incidente și, de asemenea, nu semnifică neîndeplinirea condiției de a nu se fi statuat anterior asupra chestiunii de drept care se solicită a fi lămurită.

A admite că pronunțarea acestor Decizii echivalează cu o statuare de principiu în materia admisibilității acțiunii civile în cazul infracțiunilor de pericol presupune și a admite că Deciziile care s-au succedat Deciziei de îndrumare nr. 1/1968 nu ar mai fi fost necesar a fi pronunțate, deoarece nu ar mai fi avut nici un rost o statuare suplimentară dacă problematica de drept era una deja tranșată, într-o direcție sau alta.

Această logică poate fi aplicată și între Deciziile nr. 29/2008 și nr. 43/2008 în sensul că dacă prima conferea o rezolvare de principiu pentru toate infracțiunile de pericol, a doua decizie ar fi trebuit să fi fost una de respingere ca inadmisibilă a sesizării formulate pe considerentul că anterior s-a statuat asupra acestei problematici de drept.

Or, față de cele arătate, apare ca incontestabil că cerința privitoare la nestatuarea anterioară asupra problemei de drept supuse analizei Înaltei Curți, era îndeplinită, Deciziile nr. 1/1968, nr. 29/2008 și nr. 43/2008 vizând infracțiuni determinate de pericol, iar nu orice infracțiune de pericol.

Revenind la analiza legalității Deciziei nr. 229/A pronunțate în data de 07 martie 2019 de Secția penală a Curții de Apel Timișoara, considerăm că soluția respingerii ca inadmisibilă a acțiunii civile, deci atât a daunelor morale, cât și a celor materiale, cu motivarea că aceasta ar fi soluția oferită de jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, este una greșită, câtă vreme, după cum deja am arătat, interpretarea Deciziilor ar trebui să conducă, pe de o parte, la concluzii doar în

privința infracțiunilor vizate, deci nu și pentru infracțiunea de uz de fals, și la inadmisibilitatea acțiunii civile doar sub aspectul daunelor materiale, nu și a celor morale, pe de altă parte.

Până la o nouă intervenție a instanței supreme în această materie, rămâne regretabilă, pe lângă evitarea rezolvării problemei, și neluarea în seama a soluției oferite de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție în cauza finalizată prin Decizia nr. 16/2015, care a apreciat că o dezlegare a chestiunii în discuție ar putea fi, cel puțin pentru infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată, *admiterea acțiunii civile ori de câte ori prejudiciul a fost produs prin infracțiune sau prin același complex causal indivizibil în care este integrată și infracțiunea*¹⁸.

¹⁸ Solicitând admiterea sesizării formulate de către Curtea de Apel Timișoara, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, oferind o rezolvare pe care Înalta Curte și-ar fi putut întemeia soluția de admitere, a arătat că „*trebuie avute în vedere condițiile legii civile substanțiale, iar nu cele ale legii penale materiale. Astfel, cu privire la raportul de cauzalitate trebuie avut în vedere că fenomenul cauză nu acționează izolat, singur, ci că desfășurarea lui este condiționată de anumiți factori, care, fără a produce direct efectul păgubitor sau realmente periculos, favorizează totuși producerea acestui efect, înlesnind nașterea procesului causal, grăbind și favorizând dezvoltarea procesului sau agravându-i ori asigurându-i rezultatele negative. În atare situații, din punctul de vedere al răspunderii juridice, asemenea condiții exterioare, care au contribuit precumpănitor la realizarea efectului păgubitor sau socialmente periculos, alcătuiesc împreună cu împrejurarea causală o unitate indivizibilă, în cadrul căreia asemenea condiții dobândesc și ele, prin interacțiune cu cauza, caracter causal.*”